

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto velja . . . 10—K pol leta . . . 5— " četrta leta . . . 2-50 " posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h " " dvakrat . . . 12 " " " trikrat . . . 10 " za nadaljnja uvrčenja od petit-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Turške razmere.

Zvedeli smo za ta vnebovpljoči slučaj: Na neki okrajni šolski svet je prišla ovadba proti nekemu učitelju, ki ga hočejo klerikalci uničiti. Ovadba navaja take neresnice in je pisana v takem tonu, da bi dotični učitelj proti ovadniku lahko nastopil tožno pot, a to ni mogoče, ker je ovadbo podpisal — dr. Evgen Lampe, ki vživa kot deželni poslanec imuniteto. — Objavljamo to brez vsakega dostavka; ob taki lumpariji nam zastaja pero. Če se izkaže, da je to res, potem mora biti konec vseh obzirnosti, potem pride tudi dan plačila od naše strani! — Opozarjamo na to vse člane deželnega šol. sveta, seveda tudi barona Schwarza: naj bodo pripravljeni, da čuvajo zakon, ko se oglasi krvnik Lampe!

V Rudolfovo.

Dne 6. in 7. avgusta t. l. se vrši v Rudolfovo na Dolenjskem XXII. skupščina Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev.

Ponuja se nam prilika, da si ogledamo prelepo je Dolenjsko, ki jo je proslavil klasični Janez Trdina v nesmrtnih svojih delih. Krasota tega dela slovenske zemlje naj dvigne v nas ljubezen do rodni tal, naj se nagledajo oči lepote, naj se spoje srca ob nji v vez bratstva in prave kolegialnosti!

A višje od takega vžitka cenimo drugo vrednost vsakokratnih Zavezinih skupščin, ki se kaže v solidarnosti naprednega slovenskega učiteljstva. Vse leto se trudijo člani in članice Zaveze, bore se za svoj vsakdanji kruh, bojujejo se za ugled, čast in pravico svojega stanu, za razvoj in napredek šolstva — a ko se približa naš dan, naš praznik, se odpravijo vsi naši z doma in pridejo na Zavezini zbor ma-

nifestirali, da je stanovska zavednost jačja od skrbi in težav, da je napredno in narodno prepričanje v ogromni večini slovenskega učiteljstva tako globoko vkoreninjeno, da ga ne zamori nobena moč in nobeno nasilje, pa naj pride od koderkoli!

Vsaka Zavezina skupščina je naš dan, naš praznik! Kdor neučiteljev ji je kdaj prisostoval, vsak je priznal, da ne zmora tako stvarnih, imponujočih in resnih zborovanj nobena druga stanovska organizacija. Naš učiteljski parlament ima splošno najlepši sloves, pa tudi naši tovariši Hrvati, Srbi, Čehi in Poljaki, ki so že bili priče našim zborom, priznavajo odkrito, da sami — dasi je njih položaj vsestransko ugodnejši — ne zmorejo nič stvarnejšega, nič stanovsko zavednejšega in popolnejšega od nas.

Četudi se to glasi kot samohvala, vendar nas veseli, da se moremo hvaliti s takimi dejanji. Kdor more tako, naj stori nam enako! Vsakokrat pred našo skupščino in po skupščini zahrumi iz klerikalnega tabora huronsko vpitje: Zmerjajo, norčujejo se, govore o kruljavi Zavezariji, denuncirajo — vsi so kakor obsedeni! bode jih in grize, ker z vsemi svojimi uskoki, poslanci in kateheti ne vmorejo ničesar, kar bi se moglo in smelo imenovati učiteljska skupščina.

Vse to ne plaši naših! Preko podlosti sovražnikov gredo svojo jasno načrtano pot, pripravljeni do dna srca, da drži samo poštena, javna cesta do končnega smotra.

In zato raste število skupščinarjev od leta do leta.

Radovljica-Gorica-Maribor! Kdo se ne spominja teh sijajnih Zavezinih skupščin pretekla tri leta! V Radovljici smo si začrtali pot za izvenšolsko delo, v Gorici smo postavili zahteve naprednega učiteljstva glede na reformo ljudskega šolstva in z referatom tov. Silvestra od-

krili divjo gonjo klerikalcev proti naprednemu učiteljstvu, v Mariboru smo odkrili dobre in slabe strani državnega šolskega zakona in razkrinkali škodljivce ljudskega šolstva. Nasprotniki so kričali o Ferrerovcih, revolucionarjih in anarhistih — politična strast in zavist jim je ubila razsodnega duha. Ščuvali so ljudstvo proti nam in proti šoli. Kaj so dosegli? Od nas je odpadlo, kar je bilo slabega in nerabnega — čistile in očistile so se naše vrste, in sedaj, ko se bliža XXII. skupščina Zaveze v Rudolfovo, se pripravljajo vsi, kar je značajnih in zvestih, da ohranijo učiteljskemu parlamentu v bojih in zmagah pridobljeno in ohranjeno čisto in dobro ime!

Vzpored, ki ga objavimo v prihodnji številki, nam pokaže, da se moramo tudi letos pogovoriti o važnih in aktualnih vprašanjih. Ne razvijajmo nobene hrupne reklame, ne vabimo s sijajem in razkošjem, ki naj v njem izgine notranja cena našega zborovanja, ampak zanašajoč se na požrtvovalnost stanovsko-zavednih tovarišev in tovarišic, ki se je že nešteto krat sijajno izkazala, kličemo vse, ki so dobre volje: Vsi na XXII. skupščino Zaveze v Rudolfovo! Z bojem naprej do zmage!

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodono naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani, registrirana zadruga s omejenim jamstvom.

Promet do konca junija K 155.703-89.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znakah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2. — 1/3. popoldne in vsako soboto od 6.—7. zvečer.

Izdajice!

Kadar čitamo v „Slovenec“ ali pa v „Slovenskem Učitelju“ geslo starih tradicij: „Mi delamo za ljudstvo, mi smo z ljudstvom in ljudstvo je z nami“, tedaj se nehote vedno spominjamo besed, ki smo jih čuli v deželni zbornici iz ust dr. Janeza Evangelista Kreka. Slovejo približno tako: „Učiteljstvo je v boju za izboljšanje svojega gmojnega stanja poseglo tudi po sredstvu prosvete in dela med ljudstvom. Menilo je, da si na ta način pridobi ljudstvo zase in nas tako prisili do izboljšanja in privoljenja v izboljšanje. Toda dosedaj smo še mi zastopniki ljudstva, in učiteljstvo je poseglo po napačnem sredstvu, če je menilo na ta način rvtati zoper nas. To ni pot do nas!“

V tem trenutku je dr. J. E. Krek pokazal učiteljstvu, da je na pravi poti. V drugi vrsti je s tem dal našim stanovskim tovarišem v Slomškovi Zvezi krepko zaščitnico, ker s tem je pokazal, da toliko časa, dokler bo Slomškova Zveza privesek in odvisnik klerikalne stranke in nje voditeljev, ne bo smela delati za osamosvojitve učiteljskega stanu in ne za osamosvojitve ljudstva, ker s tem izgubi veljavo duhovski stan in bi prišel do premoči učiteljski stan. Priznal je, da je pot do ljudstva tudi pot do učiteljskih plač in da kakor hitro prične učiteljstvo sistematično na povsem stanovski podlagi delovati na prosvetnem polju, pade moč sedanjih absolutistov. Priznal je učiteljskemu stanu moč, ki jo lahko pridobi z delom. Hkratu je pa dr. Janez Ev. Krek s to izjavo proti prosvetnemu delovanju izdal tudi frivolno igro naših klerikalcev v tem oziru in pokazal, da bodo delali člani Slomškove Zveze v klerikalnih društvih toliko časa, dokler se ni bati, da bi prišel učiteljski stan do premoči in veljave.

LISTEK.

V Inomost.

Konrad Fink.

(Dalje.)

Mesto.

Inomost je gotovo eno najlepših, ako ne najlepših mesto ne samo v avstrijskih, ampak v vseh Alpah.

Ne smemo si misliti, da leži mesto v kakem gorskem kotlu. Razširja se na prostrani ravnini ob bregovih Ine. Poseben naraven čar pa mu dajejo nebotični, z večnim snegom pokriti gorski vrhovi, ki obdajajo vso ravnino in mesto.

Na severu je mogočno gorovje Solstein, čigar sive, skalnate stene padajo skoro navpično proti mestu. Vsi vrhovi tega gorovja merijo od 2000—2700 m. Na jugu je znamenita gora „Isel“. Od tu se svet vedno dviga in preide polagoma v mogočne Ötztalske in Zillertalske Alpe.

Da najdemo v taki gorski krajini gorsko vasico ali večji kraj, ni nič kaj posebnega. Toda veliko, moderno mesto s približno 50.000 prebivalci, to je že redkejša prikazen.

Mesto je križišče železnice vzhodnih alpskih dežel, južne Evrope, med Renom in Dunavom, med Berlinom in Rimom, med Milanom in Dunajem.

Poleg velikomestnega vrvenja imaš v neposredni bližini mirne kmetijske hišice v rebrih, kjer se pase domača goveja živina.

Poleg širokih mestnih ulic z lepimi stavbami, krasnimi nasadi so v neposredni bližini velikanske skalne pečine in snežni vrhovi, mence, da stoje sredi mesta.

Tu košato drevje, tam gori le še kakšen kriv bor, trava ali golo skalovje, kjer večkrat lahko vidiš plahe divje koze ali gamse.

In ravno ta kontrast daje mestu posebno krasoto, ki se ji ne more nihče dovolj načuditi in se je nagledati.

Sredi zelene ravnine, obdane z vencem kipečih gorskih vrhuncev, leži Inomost. Ina pa se blišči kot srebrni trak in spaja vse v krasno sliko. Enako moraš iskati.

Vkljub temu, da leži mesto 573 m nad morjem in je obdano z gorami, je podnebje še precej ugodno. Velika noč je bila že 12. aprila, a bilo je skoro prevroče.

V zgodovinskem oziru je Inomost velikega pomena. To značijo razni spomeniki, posebno pa dvorna cerkev. Eno najstarejših poslopij v mestu je hiša „Das goldene Dachl“. Sezidal jo je vojvoda Friderik „mit der leeren

Tasche“ in premestil svojo rezidenco z grada „Tirol“ pri Meranu v Inomost l. 1420. Svoje ime ima hiša po malem balkonu, ki je krit z zlatom legiranimi bakrenimi ploščami. Tudi ima hiša imenitne freske. Okolo hiše se širi obenem najstarejši del mesta.

Do „Goldenes Dachl“ drži vojvode Friderika ulica. Kratka je, toda prava podoba srednjeveških mest. Vse hiše imajo balkončke, znamenite freske in grbe. Na obeh straneh ulice so pod prvim nadstropjem hodniki, ki so ločeni od ceste z močnimi gotskimi oboki. Tu je vse polno malih prodajalnic raznih vrst. Ljudje imenujejo te hodnike „Unter den Linden“. Nekoliko spominja vse to na Suknienice v Krakovem.

V tej ulici je tudi „Höbling-Haus“ zidana v krasnem baroškem slogu, kar se še jako redko najde. Zraven te hiše je tudi znamenita gostilnica iz srednjeveških časov, kjer so se ustavljali vladarji in druge znamenite osebe. Tudi Goethe, Heine, Hofer itj.

To je torej staro mesto, ki je skoro popolnoma v sredi celotnega mesta.

Spomeniki: Nedaleč od kolodvora je spomenik vojvode Rudolfa IV. Ustanovnika, ki je sklenil l. 1363. pogodbo z Margareto Širokoustno, zaradi česar je prišla Tirolska k Avstriji.

Na Marije Terezije cesti je takozvana „Annen-Säule“ postavljena v spomin na konec španske dedne vojne in na odhod Bavarcev iz Tirolske na dan sv. Ane.

Volilni knez Maks Emanuel bavarski je bil namreč v tej vojski zavezanik Francoskega kralja Ludovika XIV. Tirolca je vodil Martin Sterzinger.

Na južnem koncu Marije Terezije ceste stoji mogočna „Triumphforte“, zgrajena leta 1765. v spomin prihoda zaročencev nadvojvode Leopolda (sin Mar. Ter.) in španske princeze Marije Ludovike. Ker pa je ravnotakrat umrl cesar Franc I. (mož Mar. Ter.) so se prekinile razne slovesnosti. Zato je na eni strani kip zaročencev, na drugi pa vdove cesarice Mar. Terezije in sina Jožefa II.

Ena največjih znamenitosti v vsem mestu je dvorna cerkev.

Ta ni sicer posebno velika in lepa, toda polna zgodovinskih znamenitosti.

Takoj na levi pri vhodu je grob in kip Hoferjev. Ob straneh mu počivata njegova bojna tovariša Kaguein Haspinger in „Schüttzenmajor“ Speckbacher.

Največja umetnina v cerkvi pa je slavnoznan nagrobni spomenik cesarja Maksimilijana, ki sta mu bila to mesto in dežela Tirolska jako priljubljena. Sicer ni tukaj pokopan, ampak v Dunajskem Novem mestu.